

Genforeningsbrønden i Odense

Carsten Fladmose Madsen

Megen tale og postkorthistorier om Genforeningen i 1920 har naturligt handlet om de historiske og de politiske baggrunde for Genforeningen samt ikke mindst om de lokale forhold, afstemningen og fejringerne i grænselandet.

At også Odense har fejret begivenheden, er måske ikke så kendt, selv om fejringen tydeligt ses på flere postkort.

I 1897 fik Odense et nyt hotel. Grand Hotel, som var hotellets navn, var med sin beliggenhed i Jernbanegade tæt på byens banegård, opført til at skulle være byens nye og store hotel for rejsende til byen.

Selv om hotellet var tiltænkt og opført som et mønsterhotel, så var den første tid svær. Grand Hotel blev i de første år drevet i et samarbejde med to af byens andre hoteller Hotel Brockmann og Sct. Knuds Hotel. Tilkøb af nabogrund, sparetider og en forpagter, der ikke kunne kende forskel på hotellets og egne pengesager var emner der fyldte i hverdagen og i aviserne.

To postkort med Grand Hotel og begge med hotellets vogn.

Postsendt 1912. Grupe.

Postsendt 1913. Stenders Forlag 26431.

Odense
Grand
Hotels Gaard

W. K. F.

En gård mellem hotellets fløje blev som led i en ombygning i 1910 overdækket og Grand Hotel fik som et moderne hotel indrettet en palmehave med palmer og

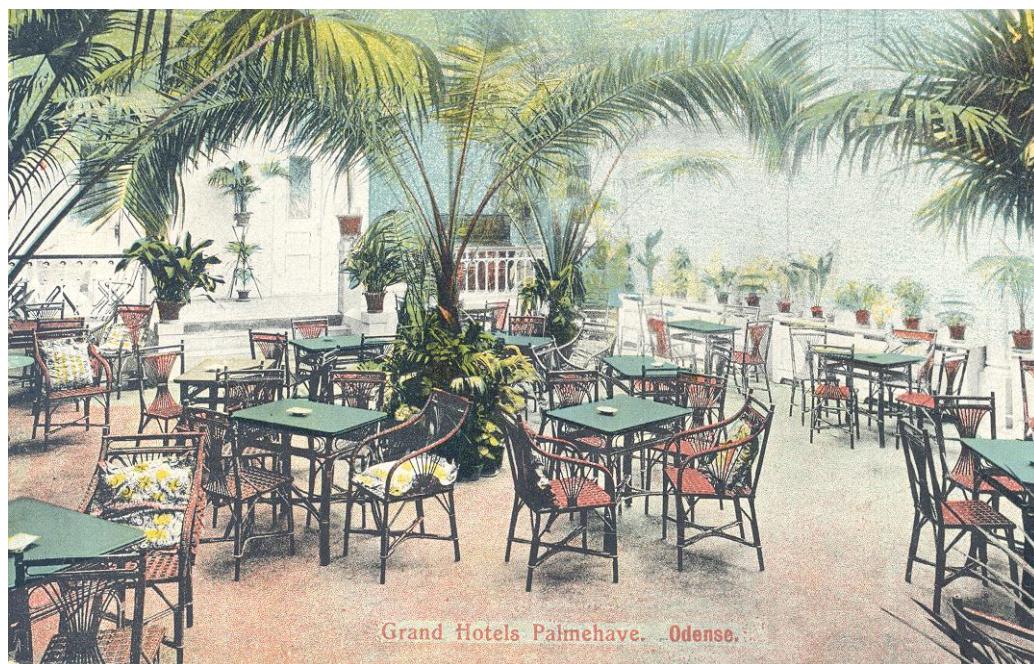
Postkort med Grand Hotels gård. Ubrugt. W. K. F.

kurvestole, alt lyst og venligt og med plads

til 300 gæster. Palmehaven rummede en musiktribune, hvorfra der var musik, sang og optrædener.

Efter afslutningen af den første verdenskrig i 1918 kaldte tiden igen på forandringer og den 5. juni 1919 indkaldtes pressen til en orientering om planerne for ombygning og udvidelse af Grand Hotel.

Palmehaven blev nu beskrevet med lumre farver, ditto møbler, syge og snavsede palmer og fuskeværk i dekorationer og oliemalerier, ganske kontra den gode smag værterne ønskede deres mad og vin ry for.

Grand Hotels Palmehave. Odense.

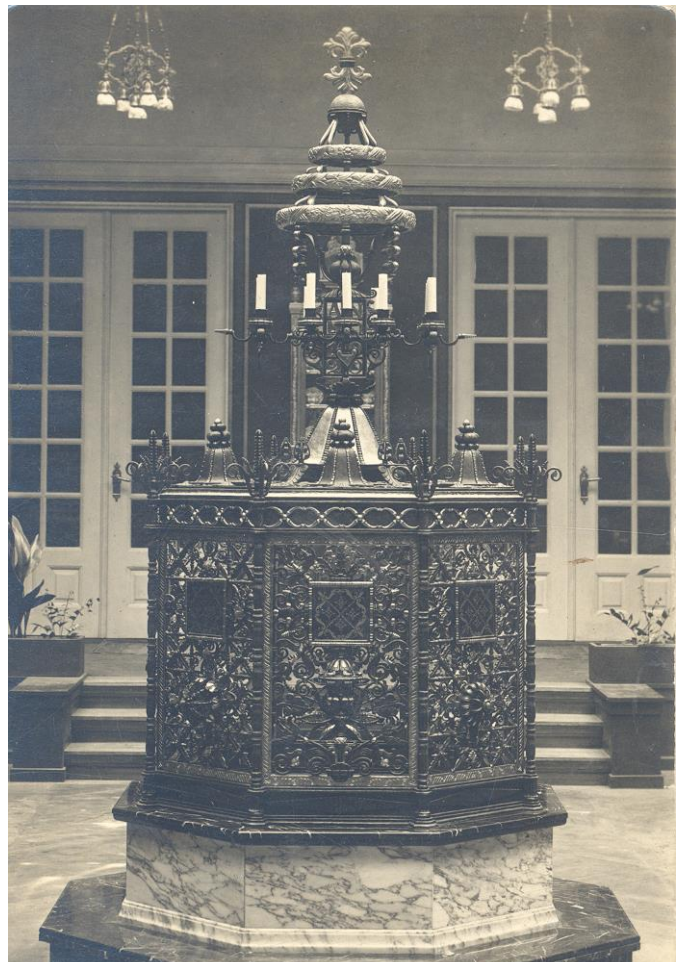
Postkort med Grand Hotels Palmehave. Postsendt 1913. Grupe.

Som en del af ombygningen lå at restauranten og Palmehaven skulle forandres og i stedet for palmerne skulle komme en overraskelse. Overraskelsen skulle vise sig at være Brønden.

Inden Brønden blev afsløret, havde navnet dog været fremme uden, at det var nævnt, hvad Brønden nærmere bestod af. Så tidligt som den 20. april 1920 beskrev Fyens Stiftstidende et musikarrangement med deltagelse af to sønderjyske soldaterorkestre, som skulle finde sted samme aften ved hotellets Palmehave "ogsaa kaldet: ved Brønden!" som avisen skrev.

I 1919 havde hotellets direktører Chr. Richter Hartmann og Johannes Lekven henvendt sig til arkitekt Jens Møller-Jensen, som havde fået den ide, at der som et samlingspunkt for hotellet skulle opstilles en brønd, hvor Palmehaven tidligere havde været. Det var på et tidspunkt med lettelse efter den afsluttede verdenskrig og forhandlinger og afstemning om Genforeningen. Som i så mange andre byer var der også i Odense tanker om et genforeningsminde, og netop den påtænkte brønd blev tænkt som et sådant minde.

Opgaven med at udføre Brønden blev tildelt Hans Rasmussen, smed i landsbyen Hudevad, som ligger knap 20 km sydøst for Odense. Smedevirksomheden i Hudevad havde eksisteret som beslagsmedie siden 1897 og begyndte i 1936 en fremstilling af radiatorer, som siden gjorde virksomheden kendt i Danmark og udlandet. Hans Rasmussen havde i nogle vintre ved siden af sin smedegerning søgt Skolen for Dansk Kunsthaandværk. Denne skole var oprettet i 1901 af netop arkitekt Jens Møller-Jensen, som havde foreslået og designet Brønden, og som kendte Hans Rasmussen og dennes kunstneriske evner i smedefaget. Hans Rasmussen udførte ikke blot Brønden men

Fotopostkort som viser Brøndens mange detaljer.

Postsendt 30-12-1920. Påtrykt: 453.

en lang række andre kunstsmedearbejder ud over det danske land. Foruden Hans Rasmussen og dennes svend Niels Lindeskov Hansen bidrog en række lokale håndværkere i Odense til opstillingen af Brønden.

Den ottekantede smedejernsudsmykning hvilede på en sokkel udført i hvid og sort marmor af billedhugger C. Ploug og Søn fra Odense og forgyldningerne på smedejernet var udført af malermester Johansen fra Odense. Soklen var støbt af murermester Nielsen.

Brønden blev af samtiden beskrevet som et smukt og ypperligt stykke kunsthåndværk.

Postkort som viser de mange detaljer i ornamentikken. Ubrugt. Lønborg 54757. Stender-logo.

Postkort som viser nogle af versene. Postsendt 1922. Lønborg 54759. Stender-logo.

Øverst på Brønden var tre kranser for Danmarks hus: én for Jylland med Sønderjylland, én for Fyn og én for Sjælland og ovenfor disse tre kranser sad Odense-liljen, som symbol for Brøndens hjemsted. I Brøndens stamme var skrevet året for Genforeningen 1920. Lysene symboliserede fest og glæde og lysklokkerne over

brøndens gitterværk kastede lys ned over det fra en ledning i dækslet rislende vand, som symbol på frodig vækst og grøde i dansk virke. Brøndens pragtfulde gitterværk bestod af ornamentik og mønstre med otte låger. Bag fem af disse låger stod fem vers:

Da Verden blev en Verden af Ruiner og af Grave,
blev Danmarks Land en skaanet Plet, en fredlyst, fredfyldt Have.

Vi holdt vort Sværd i Skeden, mens andre Folk drog ud i Strid.
Dog blev for os den Strid en Port ind til en ny og større Tid.

Du danske Folk, du blødte ej, du ofred ikke for din Sag,
Dog vajer i et urdansk land nu stolt paany det gamle Flag.

Du danske Folk, du staar i Gæld til Livets og til Lykkens Gud.
At samle dig til enigt Værk er nu for dig det store Bud.

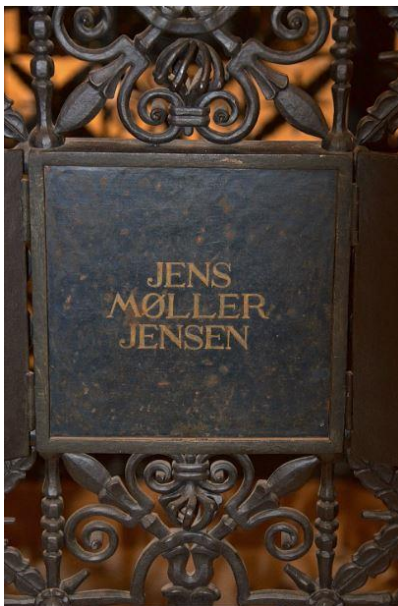
Tag fat, byg op, lad Verden se, at der hvor Danske træde,
der gror der Græs, der staar der Glans af Danmarks Arbejdsglæde.

De fem vers var forfattet af Kai Hoffmann (1874 – 1949).

Kaj Hoffmann blev senere mere kendt, da han skrev en prolog "Den danske sang" da Dansk Korforening i 1924 holdt sit 4. nationale sangstævne i København. Prologen indeholdt fem vers, hvoraf de to første knyttede sig til selve sangstævnet og opførelsen af prologen. De øvrige tre vers blev i 1926 sat i melodi af Carl Nielsen og de tre vers, som nu er blevet til en sang, synges den dag i dag fra Højskolesangbogen.

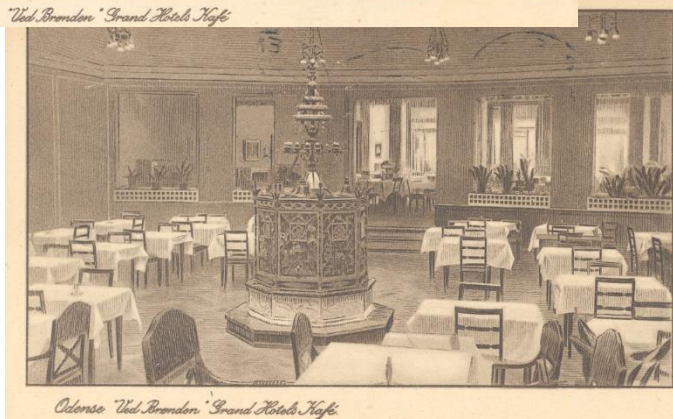
Fotografi. Hudevad Smedjemuseum.

Fotografier. Hudevad Smedjemuseum.

Bag Brøndens tre øvrige låger er anført navnene på henholdsvis giverne Chr. Richter Hartmann og Johannes Lekvens, arkitekten Jens Møller-Jensen og Brøndens skaber Hans Rasmussen.

Ved indvielsen af Brønden den 15. december 1920 blev Brønden, som havde kostet 18.000 kroner (andre kilde nævner beløbene 25.000 kroner og 40.000 kroner), overdraget til Odense By, hvor borgmester A. P. Henriksen takkede. Arkitekten Jens Møller-Jensen holdt en tale om Brøndens tilblivelse og lovpriste det danske håndværk og arbejdsglæden.

*Tre postkort fra "Ved Brønden".
Et kort ubrugt, to kort
postsendt 1923. Grupe.*

Brønden blev således opstillet i Grand Hotels gamle palmehave, men ikke som det varige minde, den var tiltænkt, for nye tider var på vej. En uge efter afsløringen af Brønden udtalte direktør Chr. Richter Hartmann til Fyens Stiftstidende at ved anden Juledags og Nytårets festsouper og bal, ville souperen ikke kunne indtages omkring Brønden. Her skulle der nemlig være god plads til de dansende. Paradoksalt var det netop dansen, som skulle blive Brøndens skæbne.

Med udbredelsen af jazz og svingmusik blev dans fra midten af 1920'erne og op igennem 1930'erne for alvor introduceret i de danske restaurationsmiljøer og dans krævede plads. Så meget plads at Brønden snart kom i vejen for de dansende på Grand Hotel og i midten af 1930'erne blev festlokalet igen ombygget og Brønden taget ned. Først blev Brønden placeret i hotellets vaskeri og siden i kælderen. Odense Kommune, som ved overdragelsen til evig tid havde vedstået sig ejerskabet og ville sikre Brøndens beståen, kunne ikke finde et andet sted at opstille Brønden og efter at have været glemt og gemt bort i kælderen på hotellet kom Brønden, da kælderen skulle rømmes, i 1974 til Hudevad Radiatorfabrik.

*Hudevad gamle smedje.
Nu smedjemuseum.*

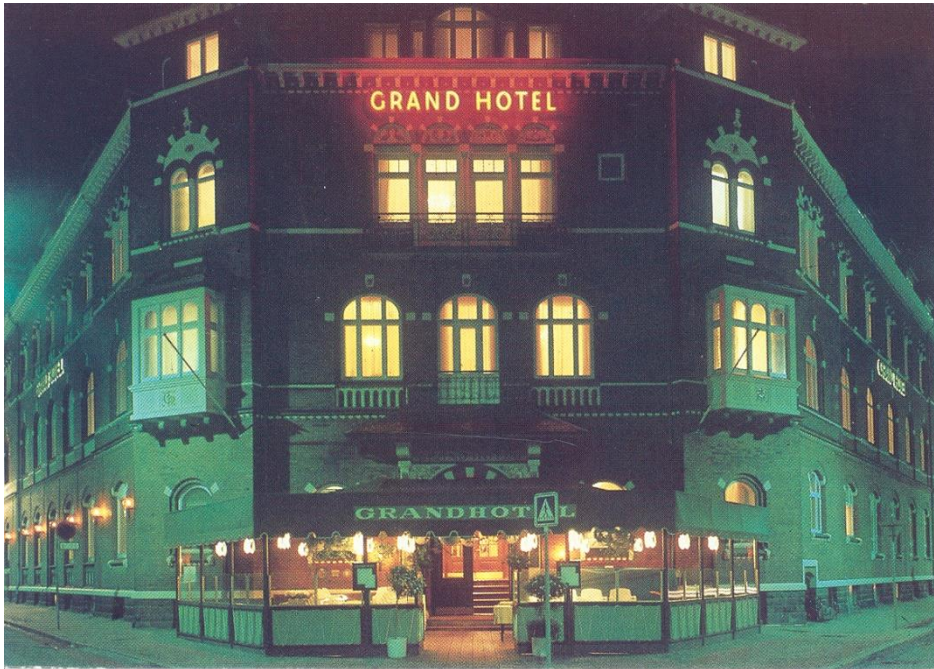
Det var
trods alt en
slags hjem

og her stod Brønden i fabrikkens
reception indtil Radiatorfabrikken i
2005 blev solgt til Ribe Jernindustri.
Da blev Genforeningsmuseet i
Christiansfeld tilbudt at overtage
værtskabet for Brønden, som nu kan
ses i museets udstillinger.

*Brønden er nu opstillet i
Genforeningsmuseets udstillinger.*

Grand Hotel har fortsat sin eksistens som et af Odenses store hoteller selv om hotellet også igennem de seneste cirka halvtreds år har mærket krisen i branchen. Hotellet består endnu i dag under det oprindelige navn og fortsat med musik og dans ikke blot for hotellets gæster, men også for byens borgere.

*Grand Hotel.
Musik og dans 2022.*

*Postkort med Grand Hotel.
Ubrugt, Poul Søndergaard. Omkring 1980 – 1990.*

Kilder

- Fyens Stiftstidende i perioden 10. november 1909 til 20. april 1920.
- Fyens Stiftstidende 16. december 1920.
- Fyens Stiftstidende 23. december 1920.
- Byens Hotel – Grand Hotel 1897 - 1987. Odense 1987.
- www.genforeningsmuseet.dk/genforeningsbrønden-fra-odense; hentet juni 2022.
- www.hudevadsmedjemuseum.dk; hentet juli 2022. Fotografier fra Hudevad Smedjemuseum af Jørgen Ibenfeldt.

Juli 2022/cf